

ESITIEDOT: LYPSEYKARJA- JA EMOLEHMÄTILAT

1. TIETOJA TILASTA

- 1.1. TILAN TUOTANTOMUOTO/MUODOT
- 1.2. ELÄINMÄÄRÄT, RYHMÄT
- 1.3. ELÄINLIIKENNE, ELÄINTEN OSTOT JA MYYNNIT

2. ONGELMAN MÄÄRITTELY

- 2.1. MIKÄ ONGELMA/ONGELMIA TILALLA ON?
- 2.2. ONKO AIEMMIN OLLUT ONGELMIA?
- 2.3. KUINKA PITKÄÄN ONGELMAT OVAT JATKUNEET?
- 2.4. MITÄ ON JO TEHTY ONGELMAN RATKAISEMISEKSI? TEHO?
- 2.5. ONKO JOTAIN MUUTTUNUT, MILLOIN? LIITTYYKÖ MUUTOS ONGELMIEN ALKAMISEEN?
- 2.6. MITEN HERKÄSTI ONGELMIIN PUUTUTAAN ESIM. KUTSUMALLA ELÄINLÄÄKÄRI?

3. SAIRAUDET JA KUOLLEISUUS

- 3.1. MIKÄ ON VIIMEISEN 3KK / VUODEN KUOLLEISUUSPROSENTTI?
- 3.2. KUOLINTAPAUKSET LISTATAAN YKSITYISKOHTAISESTI

- 3.2.1. OIREET JA NIIDEN KESTO
- 3.2.2. VASIKAN IKÄ OIREIDEN ALKAESSA
- 3.2.3. LÄÄKITYKSET JA NIIDEN TEHO
- 3.2.4. KUOLIN- TAI LOPETUSPÄIVÄ
- 3.2.5. LABORATORIOLÖYDÖKSET

3.2.6. KLIINISEN TUTKIMUKSEN TULOKSET

3.2.7. VASIKAN EMÄN POIKIMAKERTA, ONKO OSTOELÄIN?

4. YMPÄRISTÖ JA MANAGEMENT

4.1. ONKO TILALLA ERILLISET VASIKKATILAT JA POIKIMAKARSINAT?

4.2. EMÄN OLOSUHTEET JA KUNTO POIKIESSA

4.2.1. MILLAISET OLOSUHTEET ON UMPILEHMILLÄ JA LOPPUTIINEILLÄ HIEHOILLA?

4.2.2. KAUANKO LEHMÄT OVAT UMMESSA?

4.2.3. MITEN UMPILEHMIÄ RUOKITTAAN? (HUOM! KIVENNÄISRUOKINTA)

4.2.4. MIKÄ ON POIKIVIEN LEHMIEN KUNTOLUOKKA?

4.3. POIKIMINEN

4.3.1. KUINKA SUURI OSA LEHMISTÄ POIKII POIKIMAKARSINOIHIN? ONKO KÄYTÖSSÄ YKSILÖ-
VAI RYHMÄPOIKIMAKARSINAT?

4.3.2. ONKO POIKIMAPAIKKA PUHDAS JA HYVIN KUIVITETTU?

4.3.3. KUINKA POIKIMAKARSINAT PUHDISTETAAN POIKIMISTEN VÄLILLÄ?

4.3.4. MITEN POIKIMISET VALVOTAAN?

4.3.5. PALJONKO ON VAIKEITA POIKIMISIA, MITEN USEIN POIKIMISISSA AVUSTETAAN?

4.3.6. MITEN POIKIMA-AVUN ANTAJA PUHDISTAA LEHMÄN JA KÄTENSÄ?

4.4. VASTASYNTYNEEN HOITO JA OLOSUHTEET

4.4.1. ANNETAANKO EMON NUOLLA VASIKKA KUIVAKSI?

4.4.2. MISSÄ VASIKKA VIETTÄÄ ENSIMMÄISET VUOROKAUTENSA?

4.4.3. ONKO VASTASYNTYNEEN YMPÄRISTÖ PUHDAS, KUIVA JA VEDOTON?

4.4.4. ONKO VASIKKA KONTAKTISSA VANHEMPIIN VASIKOIHIN?

4.5. VASIKKARYHMÄT

4.5.1. MINKÄ KOKOISISSA RYHMISSÄ VASIKAT OVAT?

4.5.2. MITEN ERI-ikäisiä RYHMÄN VASIKAT OVAT?

4.5.3. ONKO VASIKOITA OSASTOITU?

4.5.4. MITEN VASIKKAOSASTON TAUTISUOJAUksesta HUOLEHDITAAN?

4.5.5. MIKÄ ON HOITAJÄRJESTYS?

4.6. VASIKKAKARSINAT SIOITTELU

4.6.1. MINKÄLAiset SEINÄT JA POHJA KARSINOISSA ON?

4.6.2. MITEN KARSINAT KUIVITETAAN?

4.6.3. MITEN LANNANPOISTO TAPAHTUU?

4.6.4. VAIKUTTAako ILMANLAATU HYVÄLTÄ?

4.6.5. MISTÄ ILMA TULEE JA POISTUU?

4.6.6. VOIVATKO TAUDIT LEVITÄ ILMANVAIHDON MUKANA?

4.6.7. ONKO ILMANVAIHTO OSASTOKOHTAISTA?

4.6.8. ONKO VASIKKAKARSINASSA KOSTEUTTA TAI VETOA?

4.6.9. MILLAISET OLOSUHTEET ON HELTEELLÄ TAI KOVALLA PAKKASELLA?

5. RUOKINTAKÄYTÄNNÖT

5.1. TERNIMAITO

5.1.1. TUTKITAANKO TERNIMaidON LAATUA?

5.1.2. SAAKO VASIKKA TERNIMaidON EMÄSTÄ VAI TUTISTA?

5.1.3. JOS KÄYTÖSSÄ ON VIERIHOITO, MITEN TERNIMaidON SAANTI VARMISTETAAN?

5.1.4. ONKO KÄYTÖSSÄ TUTTIPULLO TAI JUOTTOLAITE?

5.1.5. OVATKO EMIEN UTAREET PUHTAAT?

5.1.6. MITEN NOPEASTI SYNTYMÄN JÄLKEEN VASIKKA SAA TERNIMAITOA?

5.1.7. ANNETAANKO AINA ENSIMMÄISEN LYPSYN MAITOA?

5.1.8. ONKO TERNIMAITOA VARASTOSSA PAKASTIMESSA? MITEN SE SULATETAAN?

5.1.9. PALJONKO TERNIMAITOA KERRALLA ANNETAAN JA MINKÄ LÄMPÖISENÄ?

5.1.10. PALJONKO VASIKKA SAA TERNIMAITOA ENSIMMÄISEN
ELINVUOROKAUTENSA AIKANA?

5.2. MUU JUOTTO

5.2.1. MITÄ VASIKOILLE JUOTETAAN? VAIHDETAANKO MAIDOSTA JUOMAREHUUN? MILLOIN?

5.2.2. MONTAKO KERTAA PÄIVÄSSÄ JUOTETAAN JA MILLAISIN KERTA-ANNOKSIN?

5.2.3. MINKÄ LÄMPÖISENÄ JUOMA TARJOTAAN?

5.2.4. ONKO JUOMAREHUN LAIMENNOS TARKISTETTU?

5.2.5. MILLOIN JA MITEN VASIKAT VIEROITETAAN?

JOS KÄYTÖSSÄ ON JUOTTOAUTOMAATTI, SEN HOITO- JA PUHDISTUSKÄYTÄNNÖT

5.3. VESI

5.3.1. ONKO VASIKOILLA TARJOLLA VAPAASTI PUHDASTA VETTÄ?

5.4. VÄKI- JA KARKEAREHUT

5.4.1. MITÄ KARKEAREHUJA VASIKAT SAAVAT?

5.4.2. MITÄ VÄKIREHUJA VASIKAT SAAVAT JA KUINKA PALJON?

5.5. VASIKOIDEN PÄIVÄKASVUT

6. MUUT HOITOKÄYTÄNNÖT

6.1. ELÄINTEN TARKKAILUKÄYTÄNNÖT JA KIRJANPITO

6.2. SAIRAIKEN ERISTYSKÄYTÄNNÖT

6.3. TARKKAILLAANKO NAPOJA JA NIVELIÄ SYSTEMAATTISESTI? DESINFIOIDAANKO NAPOJA?

6.4. ONKO KÄYTÖSSÄ RUTIINILÄÄKITYKSIÄ TAI ROKOTUKSIA?

6.5. OVATKO KÄYTETYT HOIDOT TOIMINEET?

7. MUUTA

7.1. VUOSIKIERTO JA POIKIMARYHMÄT

7.1.1. POIKIVATKO ELÄIMET TASAISESTI YMPÄRI VUODEN VAI ONKO KÄYTÖSSÄ POIKIMAKAUDET?

7.1.2. JOS KÄYTÖSSÄ ON POIKIMARYHMÄT, OVATKO NE SOSIAALISESTI JA RAVITSEMUKSELLISESTI TASAISIA?

7.1.3. MISTÄ JA MILLOIN ELÄIMIÄ ON OSTETTU (HIEHONA VAI LEHMÄNÄ, KUINKA LÄHELLÄ POIKIMISTA)?

7.1.4. ONKO KÄYTÖSSÄ KARANTEENI?

7.2. ONKO OSTOELÄIMILLÄ TERVEYSTODISTUKSIA

MUISTILISTA SUOSITUKSISTA JA OHJEISTA:

2.5. *Mihin aikaan vuodesta ongelmat ovat alkaneet, mitä silloin muuttui (ilmasto-olosuhteet, rehustus, laidunlohkon vaihto tms).*

3.1. *Kuolleisuuden tavoitearvot:*

Merkittä kuolleita < 5 %, 1 vk - 2kk iässä kuolleita < 2 %, 2 - 6 kk iässä kuolleita < 2 %. Kokonaisvasikkakuolleisuus tulisi olla < 10 %.

Hälytysrajat: merkittä kuolleet >10 %, 1 vk - 2 kk >5 % ja 2 - 6 kk >5 %. Kokonaisvasikkakuolleisuuden hälytysraja on >15 %.

4.2.2. *Umpikauden pituuden tulisi olla vähintään 2 kk, jotta ternimaito olisi laadukasta. Emien tulisi poikia sopusuhteisessa kunnossa, kuntoluokka 3,5. Ummessaolokautena emiä ei saa laihduttaa.*

4.3.1. Yksilöpoikimakarsinoita suositellaan, tilaa olisi hyvä olla 13 m²/lehmä, ryhmäpoikimakarsinassa 11 m²/lehmä. Ympäri vuoden poikivien tiloilla 0,05 karsinaa x karjakoko, pääosin 4 kk sisällä poikivilla 0,13 karsinaa x karjakoko.

4.5.1. Vasikkakasvattamossa suurissa ryhmissä esim. hengitystiepatogeenit leviävät helposti, lypsynavetassa sopiva ryhmäkoko on noin 5 vasikkaa/karsina.

4.5.2. Samassa ryhmässä ei tulisi olla yli 4 viikon ikäeroja tai 30 % painoeroja.

4.5.5. Pienimmät vasikat hoidetaan ensin, sen jälkeen vieroitetut ja viimeiseksi vanhimmat. Saappaiden pesu ja tarvittaessa suojavaatetuksen vaihto osastojen välillä.

4.6.1. Materiaalien tulee olla helposti puhtaana pidettäviä. Suositellaan umpinaisia väliseiniä yskösten suoran leviämisen estämiseksi.

4.6.2. Makuualustan tulee olla pehmeä ja riittävästi kuivitettu, jotta vasikka tuntee olonsa kuivaksi ja lämpimäksi.

5.1.1. Ternimaidon laatu saattaa olla heikentynyt vuotavilla emillä, karjaan < 2 kk ennen poikimista ostetuilla, runsaasti soluttavilla, < 2 kk ummessa olleilla, kevätpoikivilla ja hiehoilla.

5.1.6. Vasikan tulee saada ternimaitoa viimeistään 4 tunnin kuluessa syntymästä. Tämän jälkeen vasta-aineiden imeytyminen heikkenee huomattavasti, 24 tunnin kuluttua se on olematonta.

5.1.9. Kerta-annoksen tulisi olla vähintään 1,5 l (vasikan koko huomioon ottaen), jotta vasikka tulee kylläiseksi. Maitoa tulisi juottaa 4 kertaa päivässä. Ensimmäisenä vuorokautenaan vasikan tulee saada 10 – 15 % painostaan ternimaitoa.

5.2.1. Maitojuoton tulisi jatkua vähintään neljä päivää, mieluiten kaksi viikkoa. Juottokertoja tulisi olla vähintään neljä päivässä. Aluksi vasikalle annetaan eläinperäistä valkuaista sisältävää juomarehua. Myöhemmin voidaan siirtyä kasviperäiseen juomarehuun.

5.2.2. Kerta-annoksen tulee olla vasikan koosta ja iästä riippuen 1,5 – 2,5 l. Liian pieni kerta-annos aiheuttaa näläntunnetta, liian suuresta annoksesta osa juomasta valuu pötsiin. Juokutusmahan tilavuus on 5 % vasikan painosta.

5.2.5. Vieroitus aikaisintaan 6, mieluummin 8 viikon iässä. Ongelmatilanteissa juottoa voidaan jatkaa esim. 3 kk ikään.

5.3. Puhdasta vettä tulee olla saatavilla alusta asti. Vasikan on luontaisempaa juoda kupista kuin nipasta. Veden tulisi olla > 15 °C lämmintä, jotta vasikka juo tarpeeksi eikä jäähdy liikaa.

5.4. Aikainen karkea- ja väkirehujen saanti helpottaa märehitjäksi kehittymistä. Karkearehuja tulee olla saatavilla viimeistään viikon iästä alkaen. Väki rehujen valkuaispitoisuuden tulee olla 17 – 20 %, helpointa on antaa kaupallisia väki rehujä. (Seoksessa n. 1/3 tiivistettä tai rypsiä sekä 2/3 viljaa)

5.5. Päiväkasvut:

Hyvinvoinnillisena rajana lypsyrotuisilla vasikoilla 500 g/päivä, liharotuisilla 800 g /päivä.

Tuotannollisena kannattavuusrajana lypsyrotuisilla sonnivasikoilla > 800 g, lehmävasikoilla > 600 g ja liharotuisilla vasikoilla > 1000 g/pv.

7.1.4. Karanteenin tulisi kestää 2 viikkoa.

